

Observatori de la Infància
i l'Adolescència
de Lleida

La infància
i l'adolescència
de la ciutat de Lleida
5è informe
2017-2018

Universitat de Lleida

Ajuntament de Lleida

Introducció	4
La infància de la ciutat	6
Educació	8
Salut	10
Cultura, oci i lleure	12
Participació	14
Serveis socials	16
La ciutat vista pels infants i adolescents de Lleida	18
Visions contrastades	20
L'Observatori recomana	22
Experts participants	25

Objectius

Igual que en les edicions anteriors, l'objectiu d'aquest cinquè informe és conèixer la situació de la infància i l'adolescència a la ciutat de Lleida entre els anys 2017 i 2018. En concret, es pretén:

- **Analitzar les dades corresponents als àmbits** de l'educació; la salut; la cultura, l'oci i el lleure; la participació, i els serveis socials.
- **Contrastar les dades amb els agents implicats** en la situació de la infància i l'adolescència **a través d'un procés de debat participatiu**.
- **Concretar les percepcions, les necessitats emergents, les potencialitats i les propostes de millora en els àmbits d'estudi**.
- Fer balanç de les recomanacions i de les propostes dels informes anteriors.

Antecedents

L'any 2009, el Consell Assessor Municipal de la Infància i l'Adolescència de Lleida cregué necessari elaborar periòdicament estudis que informessin sobre l'estat dels infants i dels adolescents de la ciutat.

Fruit d'aquesta motivació, l'any 2009 es va signar un conveni de col·laboració entre l'Ajuntament de Lleida i la Universitat de Lleida per a la creació de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència de la ciutat de Lleida.

Amb la voluntat de ser una eina per planificar les polítiques d'atenció a la infància, l'any 2011 es va presentar el primer informe referent a l'estat de la infància i l'adolescència de la ciutat entre els anys 2009 i 2010. Des d'aleshores s'han elaborat tres informes més: el segon informe (anys 2011-2012), el tercer (anys 2013-2014) i el quart (anys 2015-2016).

Metodologia

Com en tots els estudis anteriors, el cinquè informe ha estat elaborat prenent com a referència la **Convenió dels Drets de la Infància**. El marc d'estudi ha tingut present una concepció del nen i de la nena com a subjecte de drets, creatiu i participatiu, amb totes les capacitats de modificar i d'influenciar el seu entorn. Això significa que han estat implicats en la descripció i en l'anàlisi de la seua realitat. També s'ha comptat amb la participació d'experts. Les dades aportades per ells han estat extretes a partir de grups de discussió.

La recerca i l'anàlisi de la informació s'ha estructurat en sis grans blocs temàtics: educació; salut; participació; cultura, oci i lleure; serveis socials, i ciutat. La recerca d'informació s'ha fet mitjançant la complementarietat metodològica, tenint en compte:

- **Informació de caire quantitatiu**, partint d'indicadors de tipus objectiu. Les dades i els recursos amb relació a cadascun dels àmbits s'han obtingut a través de documents públics, de l'Ajuntament i d'altres administracions autonòmiques o estatals.
- **Informació de caire qualitatiu**, partint d'indicadors de tipus subjectiu, com ara la percepció i l'opinió sobre les necessitats i les problemàtiques emergents, els recursos o les potencialitats de la ciutat. Aquesta informació s'ha obtingut a partir de 5 grups de discussió amb 41 experts de tots els àmbits, duts a terme el 28 de maig de 2019, i 4 grups de discussió amb infants i joves d'entre 8 i 18 anys: un amb membres del Plenari dels Infants, un altre amb membres del Plenari dels Adolescents, i dos més amb joves dels serveis d'intervenció socioeducativa (SIS) de la ciutat.

La ciutadania té a la seua disposició els informes i les dades de l'evolució de la situació de la infància i l'adolescència de la ciutat vinculades a tots els àmbits d'estudi (<http://educació.paeria.cat>).

1r informe sobre l'estat de la infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida (anys 2009-2010)

2n informe sobre l'estat de la infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida (anys 2011-2012)

3r informe sobre l'estat de la infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida (anys 2013-2014)

4t informe sobre l'estat de la infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida (anys 2015-2016)

La tendència:

Augmenta lleugerament la població infantil i juvenil, de la mateixa manera que la població de la ciutat.

Es destaca que:

L'estructura de la població infantil i juvenil ha canviat i tendeix cap a l'estabilització.

Estructura i distribució de la població

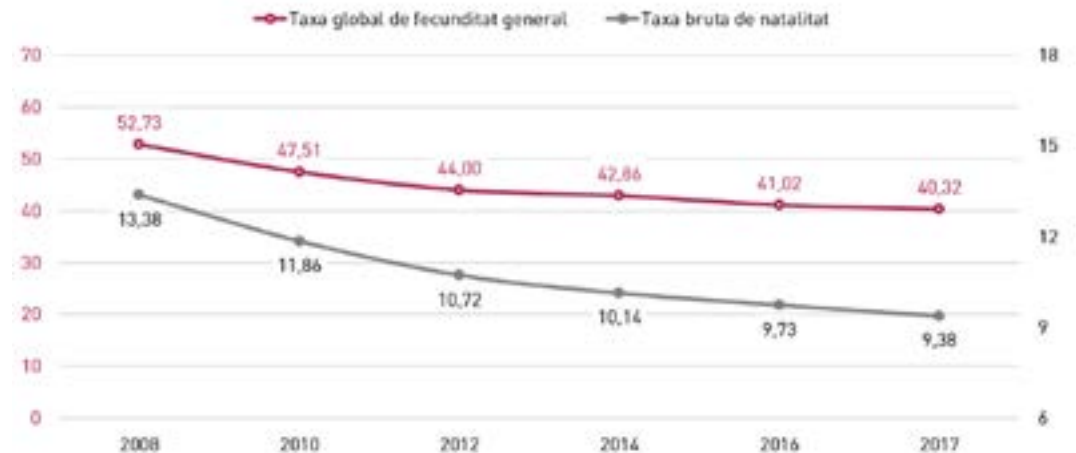
A Lleida l'any 2018 hi vivien 12.695 nenes i 13.390 nens, és a dir, **un total de 26.085 infants i adolescents, un 18,56%** de la població censada a la ciutat, xifrada en 140.505 persones aquell mateix any. Aquesta dada trenca amb la tendència dels darrers anys. El nombre d'infants i d'adolescents ha augmentat al mateix ritme que el total de població.

En el període comprès entre els anys 2017 i 2018 **la distribució de la població de 0 a 17 anys per barris mostra petites variacions**. Dels 21 barris de la ciutat, 14 han vist augmentar el nombre d'infants i de joves (6 barris més que en el període 2014-2016), mentre que en els 7 restants aquest nombre ha disminuït. Els barris amb més població infantil i juvenil continuen sent Balàfia (3.332), la Bordeta (2.981) i Pardinyes (2.816).

Moviment natural de la població

Tal com es destacava en informes anteriors, **es constata el canvi en l'estructura de la població infantil i juvenil** dels darrers anys, que tendeix a estabilitzar-se. Això s'ha degut en bona mesura al descens de la taxa bruta

Evolució de la taxa global de fecunditat general i taxa bruta de natalitat Període 2008-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT. Dades 2018 no disponibles.

de natalitat i fecunditat. La tendència des de l'any 2008 confirma un descens gradual de la població infantil i juvenil. En concret, **a Lleida neixen de mitjana 9,38 nens i nenes per cada 1.000 habitants, una diferència de 4 punts respecte a la que hi havia fa 10 anys.**

Pel que fa al **nombre d'infants i d'adolescents d'origen no autòcton**, es trenca la tendència dels darrers anys. L'any 2018 a Lleida hi havia **un total de 5.044 nenes i nens, la qual cosa representa un 19,34% de la població** d'infants i joves de la ciutat. Respecte a l'any 2016, la població de 0 a 17 anys d'origen no autòcton ha augmentat en 319 nens i nenes. Els barris que concentren més població d'origen no autòcton continuen sent Centre Històric (37,44%), Rambla Ferran – Estació (35,85%) i Príncep de Viana – Clot (35,05%), respecte al total de població infantil i juvenil en cadascun d'aquests barris.

Finalment, es destaca que **en el període 2017-2018 hi ha hagut un repunt del nombre d'infants nascuts de mares adolescents**, en contraposició a la tendència de tot Catalunya. Aquesta dada trenca amb la tendència descendent dels darrers anys.

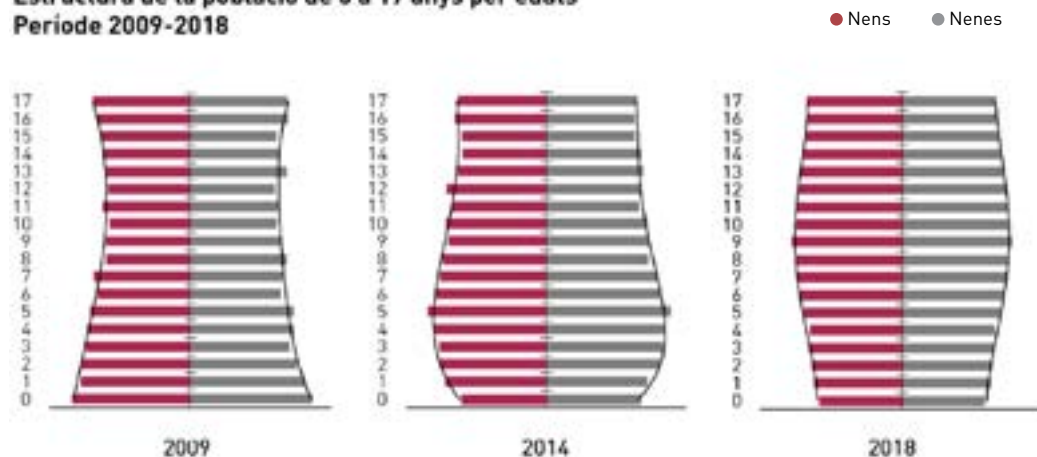
Es destaca que:

Augmenta el nombre de nadons nascuts vius de mares adolescents, en contraposició a la tendència de tot Catalunya.

La tendència:

Continua el descens de la natalitat, però pateix una desacceleració.

Estructura de la població de 0 a 17 anys per edats Període 2009-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT i del padró municipal

La tendència:

Tendeixen a augmentar les manifestacions de conflicte entre infants i joves, que afecten la convivència escolar.

Es destaca:

El Pla Educatiu d'Entorn com una estratègia satisfactòria per articular respostes educatives a les poblacions amb més necessitats.

L'any 2018 a Lleida hi havia 27.230 infants i joves escolaritzats en centres educatius, 1.145 més que la població total censada. Això significa que a la ciutat hi estudien més nens i nenes dels que hi resideixen. Aquest fet posa de manifest que **Lleida continua exercint un fort "efecte capital" de concentració d'alumnat, quant a l'educació i a la formació de joves.**

Les taxes d'escolarització es mantenen en nivells molt similars als dels anys anteriors. En les etapes educatives d'educació primària, secundària obligatòria i postobligatòria (batxillerat i cicles formatius), la taxa d'escolarització es manté fluctuant en nivells estables per sobre del 100%. Així mateix succeeix en el primer cicle de l'etapa d'educació infantil. Pel que fa al segon cicle d'educació infantil, la taxa d'escolarització se situa en el 100,88%. **Es manté la tendència d'anys anteriors, que assenyalava que cada cop més famílies escolaritzaven els seus fills i filles més aviat.** Aquest augment es pot explicar per les noves necessitats de conciliació de la vida familiar i laboral.

Pel que fa al nombre de matriculats en centres d'educació especial durant el curs 2018-2019, s'observa

Evulsió del nombre de matriculats en CEE i tipus de centre a la ciutat de Lleida
Període 2008-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Ensenyament

com es frena la tendència marcada dels darrers anys, que apuntava a una disminució progressiva del nombre d'alumnes en aquests recursos educatius, tant en centres públics com en privats/concertats. El nombre de matriculats en centres d'educació especial el curs 2018-2019 s'ha mantingut en els valors del curs anterior, tant en centres públics com en privats/concertats.

Els experts consultats perceben que la situació dels infants i joves als centres educatius està creixent en complexitat. En general, **al voltant dels alumnes augmenten les situacions familiars complexes i els problemes socials**, la qual cosa s'acaba traslladant a les aules i genera, en ocasions, problemes de convivència. Mostren preocupació sobre la **normalització de certes conductes i patrons de violència i de relacions afectives i sexuals de tipus masclista i micromasclista.**

Per la seua banda, els joves consultats es mostren crítics amb determinats aspectes del sistema educatiu, especialment quant a les metodologies d'ensenyament i aprenentatge. No obstant això, creuen, a diferència dels experts consultats, que **és necessari impulsar l'orientació educativa amb més informació i la inclusió de nous rols o perfils professionals més propers a ells**, per tal que puguin estar més ben assessorats de cara al seu futur formatiu i acadèmic.

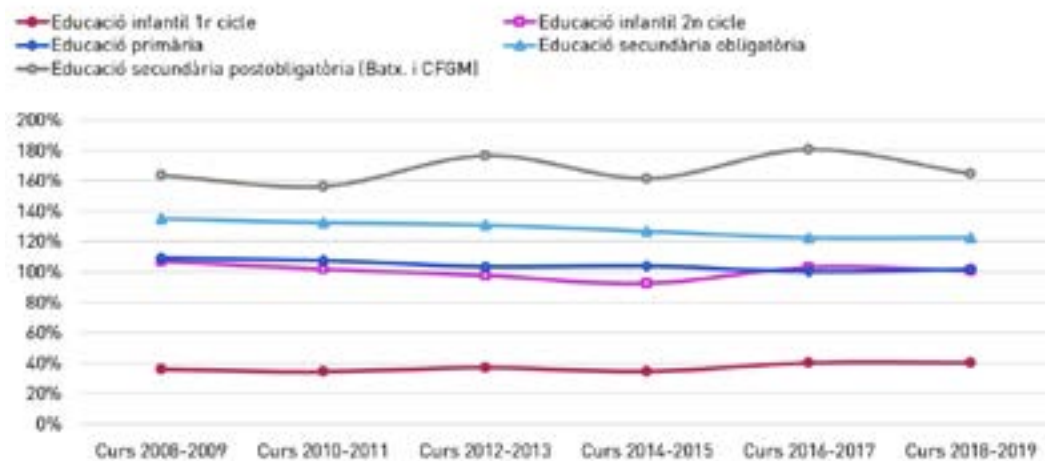
Els experts diuen:

"Un tema d'actualitat als centres educatius és la normalització d'algunes manifestacions de violència. [...] Si no podem avançar en aquests aspectes, no podrem avançar en els aprenentatges."

Els joves diuen:

"Hi podria haver com un servei [d'orientació] a l'institut, [...] si algú al centre es guanyés la nostra confiança per explicar-li les coses, tot seria millor [...]."

Evulsió de la taxa d'escolarització per nivell educatiu a la ciutat de Lleida
Període 2008-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT i del Departament d'Ensenyament

La tendència:

Augmenta el nombre i el percentatge de parts de mares adolescents.

Es destaca que:

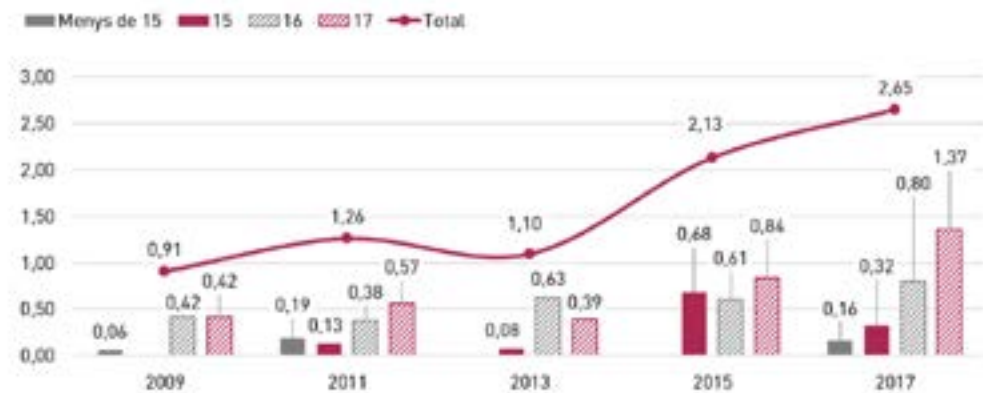
Es redueix l'edat en la qual infants i joves accedeixen per primera vegada a recursos de salut mental.

Els recursos sanitaris per atendre la infància i l'adolescència han augmentat. Lleida disposa d'un nou hospital (l'Hospital Sant Joan de Déu – HSJD), que té 30 places —15 de les quals, noves— per atendre infants i joves.

D'altra banda, **l'any 2017 el nombre de parts i de naixements a la ciutat de Lleida va ser de 1.227 de simples i 18 parts de bessons.** Aquesta dada posa de manifest que cada vegada neixen menys nens i nenes a la ciutat. **En els darrers anys el nombre de parts ha anat disminuint progressivament.** L'any 2009 el nombre de parts va ser de 1.627 de simples (un 24,78% més que en l'actualitat), 29 parts de bessons i 1 part de trigèmins.

Respecte al nombre i al percentatge de parts entre la població juvenil de la ciutat, s'observa un canvi de tendència. En valors absoluts, l'any 2009 a Lleida van néixer 15 nens, mentre que l'any 2017 en van néixer 33, fet que representa un increment percentual del 45,45%. **Respecte de l'any 2015, els parts entre les noies de 15 a 18 anys han augmentat un 1,74%.** Aquesta dada constata la necessitat d'augmentar els esforços per tal de promoure l'educació afectiva i sexual entre la població juvenil.

Evolució del percentatge de parts entre la població juvenil a Lleida segons l'edat de la mare Període 2009-2017

Elaboració prègia a partir de les dades de l'IDESCAT

Els experts consultats validen amb preocupació aquestes dades al voltant dels embarassos adolescents, i en subratllen la necessitat d'impulsar i de millorar les iniciatives i els recursos per a la prevenció d'aquestes situacions.

Així mateix, també centren les seues percepcions sobre la qüestió de la salut mental infantil i juvenil: una vegada més, **tornen a manifestar que cada cop hi ha més infants i adolescents amb problemes de salut mental.** Aquest augment s'atribueix a multitud de factors sumatoris, com ara la millora de la detecció precoç, l'increment de problemàtiques i de situacions de vulnerabilitat i pobresa en les famílies, o els problemes en les relacions de parella, que comporten, cada cop més, més conflictes d'alienació parental, entre d'altres. En conseqüència, aquests factors poden ser el "brou de cultiu" de problemes emocionals i conductuals en infants i joves. Repeteixen, com en informes anteriors, que **l'accés a recursos de salut mental es dona cada vegada en edats més primerenques,** i hi afegeixen, finalment, que **hi ha una certa tendència a resoldre aquestes situacions de salut únicament amb medicació, previ diagnòstic.** En aquesta línia, els experts consultats proposen que el tractament de les situacions de dificultat es focalitzi en la prevenció secundària i terciària, a la vegada que expressen la voluntat i la necessitat de formació contínua per abordar correctament i integral les situacions de salut mental de cada infant i jove.

Aquest fenomen contrasta amb **la percepció dels infants i joves,** els quals continuen sense verbalitzar que aquesta sigui una qüestió que els preocupi. Això **posa en evidència l'estigma que encara hi ha sobre la salut mental,** especialment entre els més joves. No obstant això, emfatitzen la preocupació envers les facilitats per accedir a tot tipus de consum no permès a la seua edat, i la relació que aquests hàbits poden tenir amb la salut mental.

Tant els experts com els infants i els joves consultats incideixen en el tema de l'alimentació infantil, i destaquen que, tot i algunes mesures preses, encara hi ha casos d'infants i de joves amb problemes de malnutrició.

Els experts diuen:

"Sorprenen els embarassos de mares adolescents [...], cada dia en tenim més. En nombres absoluts no són gaires, d'acord, però això sempre va lligat a una problemàtica familiar i s'ha de fer un treball amb la mare, que és una adolescent."

Els joves diuen:

"A la nostra escola cada dimecres ens fan portar fruita per esmorzar perquè som escola verda [...]. Així també en mengem a l'escola."

La tendència:

Es mantenen, a grans trets, els recursos d'oci i de lleure de la ciutat.

Es destaca que:

Continua havent-hi una manca de recursos d'oci i de lleure específic per a infants i joves de 8 a 14 anys.

La programació d'oci i de temps de lleure de la ciutat ha variat lleugerament en aquest període 2017-2018.

L'oferta de programes i de serveis culturals s'ha mantingut respecte a l'any 2016 (28 ofertes lúdiques); en canvi, la programació municipal d'oci i de temps de lleure ha disminuït lleugerament. Per la seua banda, els recursos esportius dedicats a la infància de la ciutat han experimentat un petit augment respecte a l'any 2016.

L'oferta d'instal·lacions i de recursos esportius de la ciutat, l'oferta esportiva infantil i juvenil per a nens i nenes amb diversitat funcional, així com l'oferta de serveis d'intervenció socioeducativa (SIS, nova denominació dels centres oberts municipals i de les cibercoles), es mantenen en valors molt similars als de l'informe anterior, en què s'apuntava un creixement.

Aquesta realitat contrasta amb l'opinió dels experts i dels infants i joves consultats, els quals centren les seues valoracions al voltant de quatre grans problemàtiques i necessitats d'oci i de lleure per als infants i adolescents de la ciutat: el temps dedicat a l'oci i al lleure, l'oferta d'oci específic per a la franja de 8 a 14 anys, les noves formes d'oci lligades a nous models familiars i l'oci digital vinculat als videojocs i a les apostes.

Evolució del nombre de programacions d'oci i temps de lleure per a la població infantil i juvenil Període 2012-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Els experts, els infants i els joves reiteren novament que hi ha una oferta heterogènia d'oci i de lleure a la ciutat. Manifesten que en la franja d'edat dels 0 als 8 anys hi ha una gran varietat i oferta d'activitats, especialment familiars, però que entre els 8 i els 14 anys, hi ha mancances en la riquesa i diversitat, la qual cosa comporta que decaigui i es generi una bretxa quant a la participació. Aquest fet ja es va apuntar en anteriors informes, així com la manca d'oci i de lleure específics per a joves d'entre 12 i 16 anys. Sembla, per tant, que **les necessitats d'oci específic dirigit a l'etapa preadolescent estant migrant cap a edats més primerenques, i que l'etapa adolescent queda supeditada a l'oferta d'oci adult de la ciutat.**

Existeix una **preocupació emergent al voltant de l'oci tecnològic**, no perquè tot aquest tipus d'oci tingui necessàriament efectes nocius, sinó perquè està substituint i no complementant moltes activitats d'oci i de lleure, tant dels infants i dels joves com de les famílies. Infants i joves manifesten que el seu temps lliure acostuma a estar planificat i, tot i fer activitats diverses, reconeixen que sovint acaben fent el mateix de sempre. Això influeix negativament en la seua motivació, cosa que comporta sovint una baixa participació. Per això alguns infants i joves potser no aprofiten prou els recursos que hi ha, i prefereixen dedicar bona part del seu temps de lleure a l'oci tecnològic i digital. **Preocupen especialment les apostes i els videojocs que fomenten certs valors i actituds de violència.**

Aquests fenòmens es poden deure a un **canvi en els hàbits d'oci i de lleure de les famílies, infants i joves**, així com a un canvi en els valors que tots ells atorguen i promouen amb certes activitats. Aquests canvis posen de manifest l'**aparició d'una gran diversitat de models de famílies i de criança**, cosa que fa necessari repensar de manera qualitativa el temps d'oci i de lleure dels infants i joves, centrant l'atenció en la igualtat d'oportunitats i d'accessibilitat a tots els recursos.

Experts, infants i joves aposten per **ampliar el ventall de possibilitats d'oci i d'activitats de lleure**, així com l'accessibilitat econòmica i d'espais per a tothom.

Els experts diuen:

"Els models de criança estan canviant [...]. Ara les famílies els pregunten [als fills i a les filles] on volen anar, què volen fer..."

"Cada vegada s'aposta més per activitats familiars."

Els joves diuen:

"Pienso que ahora todos estamos muy enganchados al móvil y no aprovechamos suficientemente." [Amb referència a les activitats d'oci que es fan a la ciutat.]

La tendència:

Es manté el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil.

Es destaca:

La figura de l'educador/a de carrer com un professional que s'apropa als infants i als joves en situacions de vulnerabilitat.

El nombre de recursos i serveis que promouen la participació infantil i juvenil a la ciutat s'ha mantingut en el període 2017-2018 —el Consell Assessor Municipal d'Infància i Adolescència, el Consell Escolar Municipal, el Plenari dels Infants i Adolescents, la Defensora dels Drets de la Infància i el Consell de la Joventut.

A banda d'aquests recursos municipals, **Lleida ha mantingut el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil**, per continuar les tasques de suport a l'associacionisme i als grups d'educació no formal; de participació en les polítiques municipals de joventut, i de foment de l'associacionisme a través de programes per a la promoció i l'accés a les noves tecnologies i als mitjans de comunicació adreçats específicament a nens i joves.

Dins de les polítiques de suport a l'associacionisme, entre els anys 2016 i 2018 **s'ha mantingut el nombre d'entitats d'escoltisme, d'estudiants, de grups per a joves, de medi ambient i les sindicals i polítiques, tal com s'indicava en l'informe anterior**. Pel que fa als recursos de participació en les polítiques municipals de joventut, es manté el nombre de plens i consells que fomenten la participació dels infants i joves de la ciutat. Respecte als programes de foment de l'associacionisme, **s'ha incrementat lleugerament el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil**.

El grup d'experts consultats percep que **cada vegada hi ha més participació per part dels infants i dels joves de la ciutat**, tot i que encara queda molt camí per recórrer. Es percep una baixa conscienciació per part dels adults quant a la participació dels infants i dels joves. Si bé la participació de la infància i de l'adolescència es considera fonamental, sovint els adults no acaben de legitimar-ne la participació. Per això, expressen la **necessitat de sensibilitzar les institucions i tota la ciutadania per tal de trencar pors i estereotips envers la participació infantil i juvenil**.

La percepció dels infants i dels joves sobre la seua participació en la ciutat de Lleida és bona. Reivindiquen el potencial de la seua participació, i expressen la necessitat de disposar de més espais de participació on puguin ser una part rellevant de les decisions que els afecten. Demanen que en aquests espais no només es valorin i legitimin les seues opinions, sinó que també se'ls informi de la materialització de les seues iniciatives. Tot això fomentaria la seua motivació i la seua participació.

Els joves i els experts coincideixen a apostar per les diferents formes de participació social, com són els voluntariats o l'aprenentatge servei (ApS), entre d'altres. Es valora la importància d'aquestes formes de participació, que poden aportar beneficis a tota la societat, així com a l'aprenentatge i a la conscienciació sobre la tasca participativa. També **es destaca la importància de la figura de l'educador o educadora de carrer per a la promoció de la participació dels infants i dels joves en situacions de vulnerabilitat**. Aquestes formes de participació ajudarien a trencar amb l'aparent estancament en la participació efectiva dels infants i dels adolescents de la ciutat.

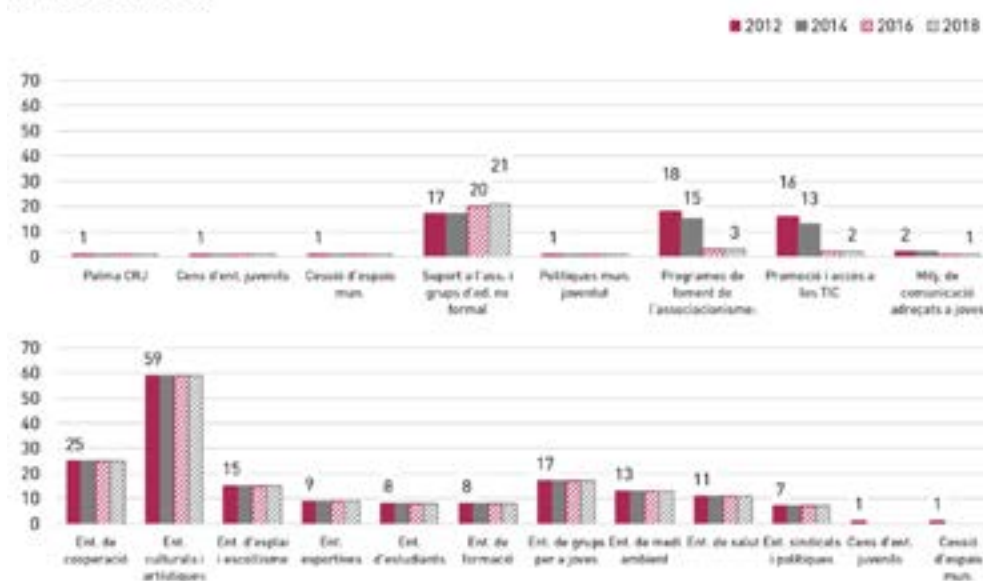
Els experts diuen:

“Cal fomentar la participació des d'edats primerenques. No es pot parlar de cultura participativa i iniciar aquesta participació als 8-9 anys.”

Els joves diuen:

“No volem que un dia ens aplaudeixin i ens diguin «molt bé», volem que les coses [que proposem] es facin realitat.”

Evolució del nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació Període 2012-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

La tendència:

Augmenta el nombre i el percentatge de famílies ateses pels SSAP.

Es destaca que:

Creix la preocupació per la manca d'estratègies per atendre de manera integral les necessitats dels joves adolescents migrats sense referents familiars.

L'any 2018 a Lleida hi havia 52.556 famílies, 314 menys respecte de l'any 2016 (-0,60%). D'aquestes famílies, **10.434 (19,85%) van ser ateses pels serveis socials d'atenció primària (SSAP), 3.308 (6,29%) de les quals eren famílies amb fills menors de 18 anys.**

Aquesta disminució en el nombre de famílies no ha anat acompanyada d'una reducció del nombre de famílies ateses pels SSAP, amb o sense fills menors de 18 anys. En el període estudiat, els SSAP han atès 1.461 famílies més (+14%), i 17 famílies més amb fills menors de 18 anys (+0,51%). Aquest fet constata el que s'apuntava en informes anteriors: **el decreixement de famílies a la ciutat no ha comportat una reducció del nombre de famílies ateses pels SSAP.** Aquestes dades posen de manifest que **les famílies de la ciutat tenen actualment situacions de més vulnerabilitat.**

Les dades indiquen que **hi ha hagut un augment de vulnerabilitat familiar en certes zones de la ciutat**, especialment a la zona 3 (Balàfia, Secà de Sant Pere, Pardiñyes, Ronda-Magdalena, Llúvia, Sucs i Horta nord-est) i a la zona 4 (Bordeta, Cappont i Mangraners). Això es pot deure, en part, al fet que **hi ha hagut un moviment de famílies en situació de vulnerabilitat cap a certs barris de la ciutat**, en concret de la zona 1 (Barri Antic i Zona Alta)

Evolució del nombre de famílies ateses pels SSAP amb i sense fills menors de 18 anys
Període 2010-2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

cap a altres zones. **Les principals problemàtiques de les famílies són econòmiques, i representen un 36,08% del total, tot i que augmenten un 81,07% entre els anys 2016 i 2018.** També augmenten les problemàtiques associades als estudis (+57,48%) i al lleure (+69,92%). En canvi, disminueixen les problemàtiques relacionades amb el treball, l'alimentació i la salut, que representen un 12,41%, un 11,20% i un 10,84% respectivament.

Els experts centren les seues consideracions al voltant dels aspectes següents: els joves adolescents migrats sols, la influència de les tecnologies i l'augment d'expedients de risc. Es percep i comparteix **la importància d'abordar de manera urgent i integral les necessitats i les problemàtiques al voltant del moviment dels joves adolescents que han migrat sols i sense referents familiars.** Constaten un **canvi en les estructures familiars i en el perfil de famílies que accedeixen als serveis socials** amb problemàtiques que van més enllà de les socioeconòmiques, **entre les quals destaquen aquelles immerses en processos de separació i divorci i les famílies reconstituïdes.**

Infants i joves manifesten que **les situacions d'instabilitat familiar poden ser degudes a una precarització o a una baixa estabilitat laboral**, la qual cosa pot fer aflorar moments de crispació, nerviosisme o angoixa dins dels nuclis familiars.

Els experts diuen:

"Ens estan arribant perfils de famílies que abans no eren de serveis socials [...]. No tenen una situació econòmica vulnerable ni tenien altres situacions socials de dificultat."

Els joves diuen:

"Los educadores son muy buenas personas y nos ayudan un montón en cosas y problemas."

Evolució del nombre total d'expedients treballats en els EAIA i per zones
Període 2010 i 2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida. No inclou dades d'altres zones perifèriques.

La ciutat vista pels infants i adolescents de Lleida

La percepció dels infants i dels joves de la ciutat és en general satisfactòria. Valoren positivament la ciutat de Lleida com una ciutat petita i tranquil·la, on es pot anar caminant a tot arreu.

“Está bien vivir aquí porque no es muy grande, se puede ir andando a todos los sitios.”

Jove del SIS

Els agrada viure aquí, tot i que manifesten de manera generalitzada la seua voluntat de marxar una temporada a altres indrets amb l'objectiu de buscar noves oportunitats i veure món. Comparteixen un sentiment d'orgull general, tot i que manifesten certes mancances i proposen algunes millores per a la ciutat.

Com en informes previs, els infants i els joves de la ciutat centren les seues percepcions al voltant de quatre temes: els espais de la ciutat, la mobilitat amb transport públic, la seguretat al carrer i la seguretat viària.

Els infants i els joves comparteixen la visió que Lleida té zones boniques i ben cuidades, com ara el riu o la Mitjana. No obstant això, veuen que altres zones estan una mica brutes i descuidades. Per això manifesten que caldria disposar de més parcs per jugar i gaudir del temps d'oci a l'aire lliure.

Respecte al transport públic i a la seua mobilitat dins la ciutat, valoren positivament que Lleida sigui una ciutat en la qual els resulta fàcil desplaçar-se. Tot i això, els joves creuen que el servei d'autobusos està poc adequat a les seues necessitats. Pensen que és poc eficient i que per això molta gent prefereix agafar el vehicle propi. Proposen millorar-ne els horaris, tant en freqüència com en puntualitat.

D'altra banda, els infants i els joves posen en relleu la necessitat de millorar la seguretat al carrer.

Opinen que Lleida no és tan segura com els agradaria, especialment en algunes zones i en determinats horaris. En aquesta línia, i com a propostes de millora, expressen la necessitat de disposar de més agents de seguretat al carrer, així com millorar i instal·lar més enllumenat en algunes zones.

Finalment, respecte a la seguretat viària, creuen que caldria millorar també la senyalització i l'estat d'alguns carrers. Proposen més passos de vianants i semàfors i l'adaptació d'alguns carrers a espais íntegrament per a vianants o la regulació de la velocitat en alguns altres.

“M'agrada la ciutat i m'agrada ser de Lleida. Tenim una manera de ser i de fer diferents, lleidatanament.”

Jove del Plenari

Els joves diuen:

“Els autobusos, a vegades, els hem d'estar esperant molt temps i no arriben mai.”

*Riu Segre vist des de la passarel·la dels Camps Elisis; al fons, el pont de Príncep de Viana.
Imatge: Wikimedia Commons de Manuel Portero
Llicència Creative Commons (by-sa 4.0)*

Les visions contrastades en els diferents àmbits permeten focalitzar l'atenció en aspectes clau que en els anteriors informes han anat sorgint, així com en les visions de tots els participants.

En l'àmbit de l'educació es constata novament en aquest informe que **els problemes de convivència a l'escola deriven de la translació de problemes socials i de situacions familiars complexes**. Aquestes situacions afecten el comportament de certs joves i la dinàmica de les classes i dels centres educatius. El grup d'infants i joves consultats no manifesta aquesta visió, sinó que els preocupen altres aspectes entorn del seu **futur formatiu i les metodologies d'ensenyament-aprenentatge**.

En l'àmbit de la salut, els experts continuen posant de manifest la **preocupació al voltant de la salut mental**, una percepció que contrasta amb la dels infants i dels joves, els quals no manifesten cap opinió al respecte. No obstant això, experts i joves coincideixen en la necessitat d'atendre aquestes situacions amb una dotació de serveis i recursos més completa. D'altra banda, en aquest informe es percep tant en xifres com de la opinió dels experts, un **augment dels embarassos adolescents**. La preocupació que apareixia en els anteriors informes respecte al consum de substàncies tòxiques, ara els experts, els infants i els joves consultats la traslladen a la normalització del consum d'aquestes substàncies en alguns espais.

En l'àmbit de l'oci, la cultura i el lleure, se segueix manifestant la **necessitat d'ampliar l'oferta d'oci i de lleure de la ciutat per a joves de 12 a 16 anys**, una necessitat que s'està desplaçant a edats més primerenques (de 8 a 14 anys), degut a canvis en els hàbits d'oci i de lleure de les famílies i a un canvi de valors. Hi ha una **preocupació emergent al voltant de l'oci tecnològic**, com a substitut de l'oci i del lleure tradicionals. També preocupen especialment les apostes i els videojocs que fomenten certs valors i actituds de violència.

En l'àmbit de la participació es constata de nou la presència d'una **participació simbòlica**. Com en els anteriors informes, es manifesta la importància de la participació dels infants i dels joves de la ciutat en tots els àmbits en els quals són presents, però es reivindica que aquesta participació no esdevé efectiva. **Els infants i els joves perceben que la seua participació no és significativa i que no produeix cap efecte**. Existeixen diferents esclatxes temporals que dificulten l'apoderament dels infants i dels joves per a la seua participació responsable i reeixida en tots aquells aspectes que els concerneixen de la ciutat. Les dades quantitatives posen de manifest la **tendència estancada, ni creixent ni decreixent, en el nombre de recursos i espais per a la participació efectiva**.

En l'àmbit de serveis socials, les consideracions dels experts són, una vegada més, més abundants que les dels infants i joves consultats. Els experts consultats manifesten amb **preocupació la situació dels joves adolescents migrats sense referents familiars**. Es constata, en la línia de l'informe anterior, un **canvi en les estructures familiars i del perfil de famílies que accedeixen als serveis socials, amb problemàtiques que van més enllà de les socioeconòmiques**. Aquestes situacions familiars poc estables afecten directament infants i joves, i posen en joc tant l'exercici d'una bona criança en el si de les famílies com l'exercici de professionals de serveis socials i dels serveis d'intervenció socioeducativa. Infants i joves manifesten que **les situacions d'instabilitat familiar en ocasions poden ser degudes a una precarització i a una baixa estabilitat laboral**, fet que pot fer aflorar moments de crispació, nerviosisme o angoixa dins dels nuclis familiars.

Finalment, **la percepció dels infants i dels joves sobre la ciutat de Lleida continua sent bona**. Els agrada viure a la ciutat, però volen buscar noves oportunitats fora. Respecte a l'informe anterior, les propostes de millora giren al voltant de quatre temes: **els espais de la ciutat, la mobilitat amb transport públic, la seguretat al carrer i la seguretat viària**.

A partir de l'anàlisi i de la interpretació de les dades qualitatives i quantitatives, **es recomana potenciar el treball en famílies reforçant-ne el paper educatiu i les capacitats per donar resposta a les necessitats de la infància i de l'adolescència des del seu context proper.** De manera transversal, cal potenciar els esforços per **orientar l'organització dels serveis i de les estratègies professionals que contribueixin a millorar la relació d'ajuda entre famílies, professionals i xarxa social.**

De manera específica, en l'àmbit de l'educació es recomana:

- **Invertir esforços a incorporar la perspectiva de gènere en els centres d'educació primària i secundària, a través de l'increment de l'atenció en la formació contínua dels professionals.** La recomanació s'encamina a abordar canvis en el projecte educatiu, així com en l'organització dels centres, en la formació del professorat per a una educació que proveeixi l'alumnat de recursos i eines per valorar i prendre decisions autònomes per a una convivència sense actituds discriminatòries per motius de gènere.
- **Impulsar l'orientació personal, acadèmica i professional dels joves al llarg de tota l'educació obligatòria i postobligatòria.** S'ha de dissenyar i oferir de manera general activitats en el curs de finalització d'aquestes etapes, i afavorir una atenció específica en la presa de decisions en els moments de transició entre etapes. Cal assegurar que les funcions d'orientació personal, acadèmica i professional s'exerceixen de manera general, des de la tutoria, i específicament, des de la psicopedagogia.

En l'àmbit de la salut es recomana:

- **Afrontar els reptes sobre el benestar emocional i la salut mental de la infància i l'adolescència,** posant especial atenció a problemàtiques d'ansietat, depressió, trastorns en l'alimentació i en la conducta o altres trastorns i dificultats. Cal atendre nous proble-

mes, provocats per usos intensius, sense pautes, de les pantalles, les realitats familiars de convivències conflictives o les dificultats econòmiques.

- **Realitzar accions divulgatives, educatives i de promoció de la salut adreçades a la infància i a l'adolescència** que, de manera coordinada i en xarxa, ajudin a "desmuntar" l'estigma i el tabú al voltant de les malalties mentals, i afavoreixin que els infants i els joves puguin parlar obertament de les seues vivències, de les seues necessitats i dels seus problemes de salut mental i emocional.
- **Promoure una educació afectiva i sexual positiva dels adolescents.** En anteriors informes i recomanacions ja s'havia fet èmfasi en aspectes com, per exemple, l'ús inadequat com a mètode anticonceptiu de les pastilles de l'endemà, o les relacions de dependència i control en la parella. La irrupció d'Internet i la facilitat per accedir a continguts d'adults sovint suposen l'aprenentatge de models de comportament en les relacions afectivosexuals discriminatòries i de poder entre els sexes.

En l'àmbit de l'oci i del lleure es recomana:

- **Incrementar les possibilitats d'oci creatiu, lliure i decidit dels infants i dels joves, especialment en la franja de 8 a 14 anys,** oferint, d'una banda, espais perquè puguin ser, estar-hi i expressar-se en llibertat, i, de l'altra, diferents formes i oportunitats perquè puguin manifestar-se amb seguretat, garantint un procés d'escolta real i amb capacitat d'influència.

En l'àmbit de la participació es recomana:

- **Fomentar de manera transversal la participació real i efectiva de la infància i l'adolescència.** Cal potenciar, en primera instància, accions per a les famílies, per als centres educatius i per als adults que treballen amb aquest sector de la població, i en segona instància, accions per als responsables i per a la societat en general. Aquestes accions són necessàries per aconseguir una major apropiació del dret a la participació de la infància i de l'adolescència per part de la societat lleidatana.

En l'àmbit de serveis socials es recomana:

- **Treballar de manera intersectorial, integral i coordinada en tots els àmbits institucionals per donar una resposta efectiva a les necessitats sentides i normatives dels joves adolescents migrats sense referents familiars**, usant els recursos disponibles per a la millora de la seua inclusió i del seu benestar dins de la ciutat de Lleida.
- **Incorporar la perspectiva de la parentalitat positiva en el treball en famílies**. L'atenció directa a les famílies, així com els programes i projectes que es desenvolupen des dels serveis socials, poden incorporar els principis de la parentalitat positiva amb la finalitat de tenir major coherència i efectivitat en les accions, així com de respondre adequadament a les necessitats de la infància i de l'adolescència.
- **Prioritzar solucions que permetin atendre les necessitats d'infants i de joves de famílies en processos de separació i divorci**, que sovint entren en una espiral de conflicte que acaba en negligència i maltractament emocional cap a ells. Es recomana l'establiment d'un protocol específic i encaminat a la detecció precoç i a la prevenció de l'agreujament d'aquestes situacions, així com l'estudi del millor recurs per donar l'atenció més adequada a aquestes noves realitats familiars.

Aquestes recomanacions, adreçades a la infància i a l'adolescència, a les famílies i al context pròxim de la realitat de la infància i de l'adolescència, en el seu moment van ser detectades com a problemàtiques emergents.

Per tot això, **l'Observatori recomana finalment abordar aquestes recomanacions de manera intersectorial i amb accions en tots els nivells, des d'una perspectiva potenciadora de les capacitats de la infància i de l'adolescència, involucrant-los en la planificació de les accions.**

Montse Abella
David Aguilar
Mònica Agustí
Carlota Aritzeta
Betlem Armengol
Glòria Atarés
Mateo Aventín
Janina Ballesté
Cristina Balsells
M. Antònia Bardina
Cristina Bravo
Tadeo Calomarde
Dolors Camí
Josep M. Cereza
Neus Cortada
Yolanda Farré
Divina Farré
Teresa Farré
Esther Gené
Salut Huerta
Natàlia Iranzo

Rosa M. Isus
Laura Lanaspá
Joan Martínez
Júlia Moncasí
Blanca Moreno
M. Àngels Morera
Ramon Olomí
Adoración Padial
Esther Pascual
Vanesa Pera
Álvaro Pérez
Estefania Revés
Clara Sanz
Naima Sayem
Ramon O. Torrelles
Natàlia Vall
Teresa Vallmanya
Josep Vidal
Laura Vidal
Anna Visa

La infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida

5è informe, 2017-2018 (versió resumida)

Autors:

M. Àngels Balsells, Jordi L. Coiduras, Joan Ballesté,
Àngels Adrover, Eduard Vaquero i M. Alba Forné

Disseny i maquetació:

Eduard Vaquero

Observatori de la Infància i l'Adolescència de Lleida:

Universitat de Lleida
Servei d'Educació, Regidoria d'Educació, Cooperació, Drets Civils i Feminismes de l'Ajuntament de Lleida

Comissió de seguiment de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència de Lleida:

M. Àngels Balsells, direcció tècnica, Departament de Pedagogia de la
Universitat de Lleida
Jordi Coiduras, Departament de Pedagogia de la Universitat de Lleida
Joan Ballesté, Servei d'Educació, Regidoria d'Educació, Cooperació, Drets
Civils i Feminismes de l'Ajuntament de Lleida
Àngels Adrover, Servei d'Educació, Regidoria d'Educació, Cooperació,
Drets Civils i Feminismes de l'Ajuntament de Lleida

© del text: els autors

© Ajuntament de Lleida

© Departament de Pedagogia de la Universitat de Lleida

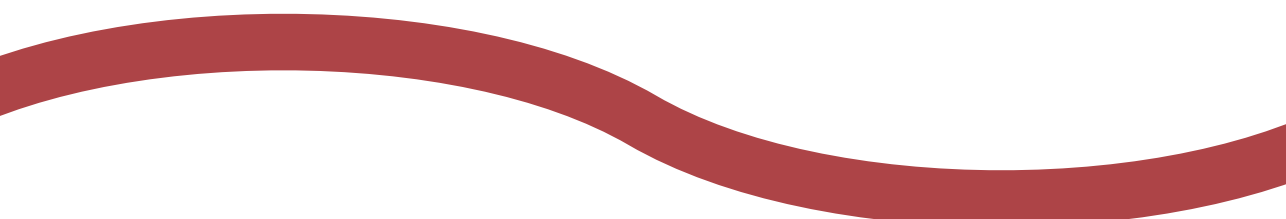
Impressió: Impressus

Dipòsit legal: L 1224-2019

Lleida, 20 de novembre de 2019

Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada

La infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida
5è informe, 2017-2018

Observatori de la Infància i l'Adolescència de Lleida